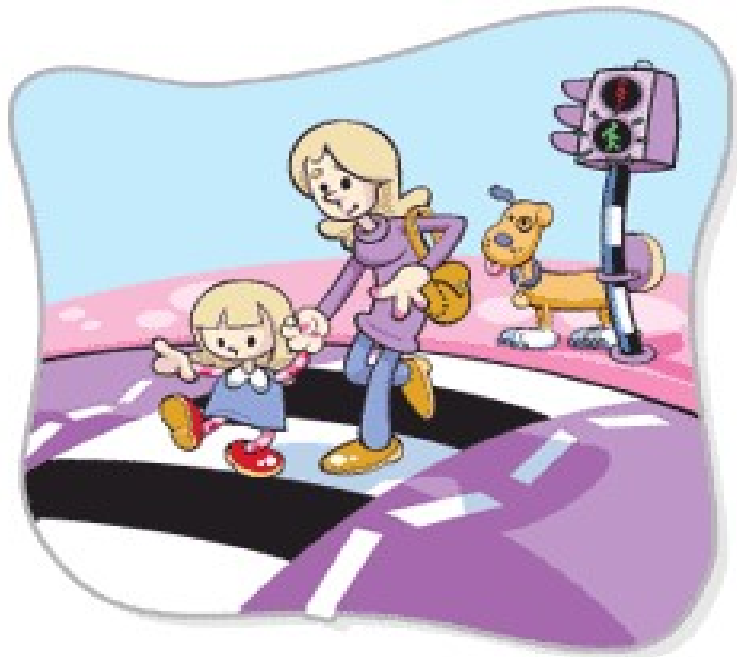

VILNIAUS LOPŠELIS DARŽELIS „LAKŠTINGALA“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO (SI) PROGRAMA

ŽINGSNIS PO ŽINGSNIO

VILNIUS, 2017

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr. 30-2109

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Lakštingala“
direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 30 d.
įsakymu Nr. V-57.1

Programos autoriai:

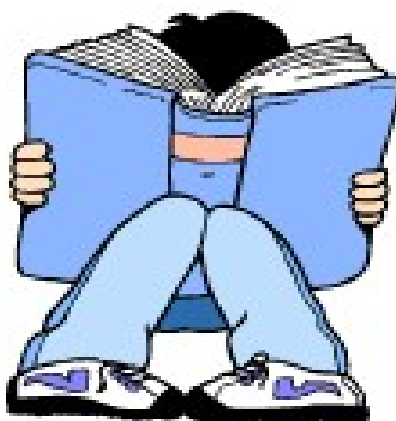
Renata Pavlovienė

Asta Stulgaitienė

Edita Cibulskienė

TURINYS

ĮVADAS	5
BENDROSIOS NUOSTATOS	6
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	8
TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	8
UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS	8
VAIKŲ UGDYMO SI KRYPTYS	10
PAŽINIMO UGDYMASIS	10
KALBOS IR KOMUNIKAVIMO UGDYMASIS	14
MENINIS UGDYMASIS	17
FIZINIS UGDYMASIS	24
SOCIALINIS IR EMOCINIS UGDYMASIS	28
Į VISAS UGDYMO SI KRYPTIS INTEGRUOJAMOS UGDYMO (SI) SRITYS (PASIEKIMAI)	33
UGDOMOJI APLINKA	39
VAIKO DIENA	41
VERTINIMAS IR PLANAVIMAS	41
LITERATŪRA	42
PRIEDAI	43

*Svarbu yra, kad žmogus būtų sveikas,
protingas, bet svarbiausia, kad jis būtų
dorovingas.*

*Šatrijos Ragana
(„Motina auklėtoja“, K., 1923)*

IVADAS

Ikimokyklinis ugdymas – skirtas vaikams nuo 1 iki 6 metų. Ikimokyklinis ugdymas vyksta ikimokyklinėje grupėje pagal įstaigos ikimokyklinę ugdymo (si) programą „Žingsnis po žingsnio“.

Ikimokykliniu ugdymu siekiama sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, fizinių, psichinių ir dvasinių galių harmoningam skleidimuisi.

Ikimokyklinėje grupėje vykstantį ugdymą reglamentuoja ši ikimokyklinio ugdymo (si) programa. Joje nusakyti pagrindiniai vaikų nuo 1 iki 6 metų ugdymo (si) tikslas, principai, sėkmingam ugdymui (si) būtinos vaikų kompetencijos, nurodytos vaikų ir ugdytojų veiklos kryptys ir būdai, teikiantys galimybę vaikams skleisti ir tobulėti.

Ši programa skirta ikimokyklinio ugdymo pedagogams. Pedagogas, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko ar vaikų grupės ugdymosi poreikius, buvimo grupėje trukmę, lanksčiai taiko ikimokyklinio ugdymo (si) programą, diferencijuoja ir individualizuoja ugdymo turinį bei metodus.

Ši programa taip pat skiriama tėvams (globėjams). Ji padės geriau suprasti ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymosi reikmes, pagalbos teikimo būdus, leis kurti kokybiško ugdymo (si) sąlygas.

Ikimokyklinio ugdymo (si) programą „Žingsnis po žingsnio“ papildo ir konkretizuoja „Geros pradžios“ metodika:

Pamela A. Caughlin. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Vilnius, 2001

Pamela A. Caughlin, Kirsten A. Hansen, Dinah Heller, Roxane K. Kaufmann, Judith Rothschild Stolberg, Kate Burke Walsh. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 1997

Ellen R. Daniels, Kay Stafford. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas. Vilnius, 2000

BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus miesto savivaldybės „Lakštingalos“ lopšelis-darželis.

Teisinė forma: juridinis asmuo.

Darželis: ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Darželio tipas: lopšelis-darželis.

Darželio adresas: Lakštingalų g. 10, LT-10103 Vilnius.

Ugdymo strategijos:

- ❖ Kokybiškas ugdymo procesas remiasi įsitikinimu, kad rūpestis, pagalba ir skatinimas sudaro vieningą visumą ir kad kiekvieno vaiko gera savijauta ir įsitraukimas yra būtina sąlyga ugdymosi sėkmei.
- ❖ Ugdymasis vyksta įvairiais būdais ir skirtingose situacijose, pagrindinis pedagoginio proceso tikslas yra kiekvienam vaikui kelti aukštus, bet pasiekiamus tikslus, skatinti smalsumą, eksperimentavimą, kritinį mąstymą ir bendradarbiavimą tam, kad kiekvienas vaikas susiformuotų įgūdžius ir nuostatas, reikalingas mokymuisi visą gyvenimą.
- ❖ Pedagogų taikomos ugdymo strategijos atspindi demokratines vertybes; kognityvinė raida ir akademiniai pasiekimai – susieti su socialine raida. Šios strategijos turėtų suformuoti įgūdžius, reikalingus tam, kad vaikai taptų atsakingais visuomenės nariais, kaip: empatijos ir rūpesčio jausmas; atvirumas ir pagarba įvairovei; gebėjimas suformuoti, išreikšti ir pagrįsti savo nuomonę; gebėjimas pasirinkti ir priimti protingus sprendimus; gebėjimas pasiekti sutarimus.
- ❖ Pedagogas atsako už sprendimų priėmimą dėl ugdymo strategijų pasirinkimo, kurios kiekvienam vaikui suteikia geriausią paramą, padedančią jam sėkmingai ugdytis ir pasiekti rezultatų, apibrėžtų nacionaliniais standartais bei vaiko individualia raida.

Vaikai ir jų poreikiai

Vilniaus lopšelyje-darželyje „Lakštingala“ veikia 12 grupių: ankstyvojo ugdymo (nuo 1 m. iki 3 m.) ikimokyklinio (nuo 3 m. iki 6 m.) ir priešmokyklinio ugdymo (nuo 6 m. iki 7 m.). Vaikai komplektuojami į grupes pagal savivaldybės nustatytą komplektavimo tvarką. Vaikai ugdomi lietuvių kalba.

Įstaigoje tenkinami individualūs vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos bei pripažinimo poreikiai. Taip pat tenkinami įstaigą lankančių vaikų specialūs ugdymosi poreikiai: kalbos, kalbėjimo ir kiti komunikacijos sutrikimai. Į bendrojo ugdymo grupes integruojami kitakalbiai vaikai, specialiųjų poreikių vaikai su kompleksiniais sutrikimais. Įstaigoje kiekvienas vaikas priimamas kaip asmenybė, garantuojama teisė ir galimybė augti sveikam, gyventi saugioje aplinkoje, būti mylimam ir jaustis vertingum.

Ankstyvasis užsienio kalbų (vokiečių ir anglų) mokymas ir informacinių technologijų naudojimas ugdymo procese užtikrina šiuolaikinius vaikų poreikius. Lopšelyje-darželyje visiems ugdytiniais sudaromos lygios galimybės ugdytis. Sukurtos būtiniausios sąlygos ugdymui(si), kūrybinei vaikų veiklai bei poilsiui.

Kiekvienos dienos ugdymo(si) praktika atliepia Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatas. Pedagogas savo elgesiu modeliuoja ir užtikrina, kad per kasdienę patirtį vaikai išmoktų pripažinti ir vertinti įvairovę bei susiformuotų bendradarbiavimo įgūdžius. Pedagogas skatina poreikių įvairovės pripažinimą, efektyvų bendradarbiavimą vardan bendrų tikslų, pagarbą atskirų vaikų ar visuomenės grupių interesams bei reikmėms. Kiekvienas vaikas traktuojamas kaip aktyvus ugdymo(si) proceso dalyvis, kaip individas, lygiavertis bendruomenės bei visuomenės narys.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas:

Ugdymo kokybę užtikrina pedagogai, kurie nuolatos rūpinasi savo asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu, geba reflektuoti, įsivertinti savo darbo veiksmingumą, geba dirbti komandoje, suvokia mokymosi visą gyvenimą svarbą. Pedagogai suvokia savo pareigą įgyvendinti nacionalinius

švietimui keliamus reikalavimus, remiantis įsitikinimu, kad kiekvienas vaikas gali patirti sėkmę ugdymosi procese, jeigu jam bus suteikta geriausia įmanoma parama iš pedagogo. Pedagogai savo pavyzdžiu demonstruoja, kad mokymosi procesas teikia džiaugsmą ir kiekvienas žmogus turi tobulėti, norėdamas atliepti naujus kasdienio gyvenimo ir profesinius iššūkius, pokyčius visuomenėje, vis didėjančius informacijos kiekius, naujų technologijų atsiradimą. Aktyviai dalyvaudami metodinio ratelio, respublikiniuose renginiuose, dalindamiesi savo gerąja patirtimi, reflektuodami, bendradarbiaudami su kitais miesto, šalies pedagogais, nuolat tobulina savo profesinį efektyvumą, populiarina savo profesiją ir ugdo gebėjimą kovoti už kokybišką ugdymo paslaugų visiems vaikams prieinamumą.

Įstaigos savitumas:

Lopšelis-darželis „Lakštingala“ nuo 2014 metų prisijungęs prie Sveikatą stiprinančių mokyklų tinklo ir aktyviai dalyvauja sveikatinimo veikloje. Darželio teritorijoje didelė lauko aikštelių erdvė su saugiais įrengimais išnaudojama vaikų judėjimo poreikių tenkinimui, kryptingai fizinei veiklai, vaikų sveikatos stiprinimui lauke.

Didelis dėmesys skiriamas ankstyvajam užsienio kalbų mokymui(si). Nuo 2013 metų darželis dalyvauja Goethe's instituto projekte Vokiečių kalba su Hans Hase priešmokykliniame amžiuje. Sudaromos sąlygos vaikams nuo trejų metų mokytis anglų kalbą.

Aplinka palanki ekologiškai, natūralaus pažinimo gamtoje ugdymosi kryptčiai plėtoti, darželis gražioje vietoje, šalia miško, teka Neris.

Ugdymo procesui įtaką daro socialinė-kultūrinė aplinka. Darželis glaudžiai bendradarbiauja su neįgaliųjų ugdymo centru „Aidas“, sutrikusio intelekto vaikų ir jaunimo globos namais, socialinės globos namais „Gilė“. Bendra vaikų veikla, kartu įgyvendinamais šių įstaigų projektais siekiama nuo mažens ugdyti pagarba žmogui, prisidėti prie užtikrinimo teisės aktų, nustatančių nediskriminavimo ir lygių galimybių principą, nuostatų įgyvendinimą, tarpusavio supratimą ir toleranciją kitoniškumui: lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios ir kt. Taip pat teikiamos socioeducacinės paslaugos vaikams, augantiems įvairaus socialinio statuso ir tautybių šeimose: studentų, mišrios (dvikalbės), išsituokusios, socialiai remtinės, daugiavaikės šeimos, vaikai auginami vienišų mamų ar tėvėlių, senelių ar globėjų auginami vaikai. Integruojami specialiųjų poreikių turintys vaikai: kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų; turintys kompleksinius sutrikimus.

Nuo 1994 m. lopšelis-darželis įsijungęs į Tarptautinį ikimokyklinio ugdymo projektą „Gera pradžia“ ir savo darbe taiko „Geros pradžios“ metodus, kurie atliepia šiuolaikiškas, į vaiką orientuoto ugdymo idėjas.

Įstaigos bendruomenė ir jos poreikiai:

2016 m. atliktos anketinės tėvų apklausos atskleidė, kad svarbiausia šeimos vertybė yra vaiko sveikata. Tačiau vaikai mažai būna gryname ore, mažai juda, daug laiko praleidžia žiūrėdami televizorių, žaisdami kompiuterinius žaidimus. Dirbantys tėvai namuose mažai laiko skiria vaikų ugdymui.

Atsižvelgiant į tėvų (globėjų) poreikius, įstaigoje yra prailgintos darbo dienos grupės, kurių veiklos trukmė – 12 val. per dieną. Įstaigoje tėvams (globėjams), namuose auginantiems ikimokyklinio ar priešmokyklinio amžiaus vaikus, gali būti teikiama konsultacinė pagalba.

Tėvai (globėjai) pripažįstami tiesioginiais ugdymo proceso dalyviais, drauge su pedagogais sprendžiantys vaiko ugdymo turinio, rezultatų vertinimo, ugdymosi uždavinių numatymo klausimus. Ugdytinių tėvams (globėjams) organizuojama švietimo pagalba, kuri vykdoma taikant įvairias bendradarbiavimo su šeima formas įstaigoje. Sukurtas įstaigos internetinis tinklapis (www.lakstingala.vilnius.lm.lt) padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę.

Kokybiškos pedagogikos integrali dalis yra kiekvieno vaiko ir jo šeimos teisių gynimas: teisės būti gerbiamu ir vertinamu, teisės dalyvauti, dirbti vardan bendrų tikslų, teisės realizuoti turimą potencialą, ypatingą dėmesį skiriant labiausiai pažeidžiamiems visuomenės nariams.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Visuminio integralaus ugdymo principas – siekiama įvairių (kūrybinių, pažintinių, fizinių, emocinių) vaiko galių plėtotės, tikslingai formuojant vaiko vertybines nuostatas, jausmus, mąstymą ir elgseną. Užtikrinama visų ugdymo sričių darna.

Individualizavimo principas – pripažįstama ir puoselėjama vaiko individualybė; visiems lopšelių-darželių lankantiems vaikams sudaromos galimybės ugdytis pagal savo gebėjimus, poreikius, amžių, parenkant metodus, turinį, pritaikant aplinką.

Tęstinumo principas – programa orientuota į šeimoje pradėto pozityvaus vaiko ugdymo(si) tęsą bei dera su Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa.

Tautiškumo principas – išlaikoma pusiausvyra tarp lietuvių liaudies tradicijų, papročių ir naujovių, suvokiant jų tarpusavio darną, skatinant kūrybinę tradicijos tęstinumą bei ugdant tautinį ir pilietinį sąmoningumą.

Sistemingumo ir nuoseklumo – ugdymas mokslškai pagrįstas: einama nuo lengvo prie sunkaus, nuo žinomo prie nežinomo.

TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – save, savo aplinką ir šalį gerbiantis, saugiai besijaučiantis, pozityviai bendraujantis, aktyviai dalyvaujantis, mokytis nusiteikęs, kūrybingas vaikas.

1. Plėtoti vaiko individualias galias: fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines, tenkinti prigimtinius jo poreikius, pažįstant ir išreiškiant savo unikalumą.

2. Ugdyti vaiką pozityviai bendraujantį ir bendradarbiaujantį su suaugusiaisiais bei vaikais, gebantį spręsti kasdienes problemas, suprantantį savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.

3. Ugdyti vaiką aktyviai dalyvaujantį ir kūrybiškai išreiškiantį save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

4. Mokyti pažinti ir veikti: žaisti, tyrinėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, pasirinkti veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.

UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijas („Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ (2013), Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001). Ugdymo turiniu siekiama atskleisti vaikui žinių pasaulį, vystyti jo įvairius gebėjimus bei įgūdžius ir formuoti vertybines nuostatas. Formuojamos vertybės: gailestis ir atjauta, bendradarbiavimas, drąsa, kantrybė, dora, paslaugumas, humoras, savarankiškumas, pagarba ir pasitikėjimas, atsakomybė, kūrybiškumas, tolerancija. Savo tautos kultūros suvokimas taip pat vertybė, todėl ugdymo turinyje išskiriamos tam tikros svarbios tautai datos, šventės ir kt.

Įstaigoje vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Vaikas veikdamas tai, kas jam įdomu, bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais, įgyja socialinių, pažintinių, meninių gebėjimų, tampa fiziškai ir emociškai brandesnis, labiau savimi pasitikintis, laisvesnis, kūrybiškesnis, įdomesnis draugams.

Ikimokyklinės programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys (žr. 1 pav.): pažinimo ugdymasis, kalbos ir komunikavimo ugdymasis, meninis ugdymasis, fizinis ugdymasis, emocinis ir socialinis ugdymasis.

5-ios vaiko ugdymosi kryptys sudarytos iš 19 - os vaiko pasiekimų sričių, kurios aprašytos ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijose.

Ugdymo turinyje, trumpuose aprašymuose, atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi kryptų ir pasiekimų sričių charakteristikos. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti ugdymosi sėkmei aktualiausi gebėjimai ir pateikti vaikų veiksenų pavyzdžiai.

Ikimokyklinės programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 1–3 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 4–6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Taip pat programoje išskirti brandesnių vaikų ugdymosi gebėjimai ir kiti vaikų pasiekimai, kurie integruojami į visas ugdymosi sritis. Išskirti gebėjimai padės pedagogams įvertinti individualią vaikų pažangą.

1 pav. Vaikų ugdymosi kryptys

(Šaltinis: Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinių rekomendacijų projekto pristatymas savivaldybėse)

Pagrindinė ugdymo(si) forma – žaidimas

Ugdymosi skatinimas, sukuriant tinkamą aplinką;

Kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika;

Spontaniškasis ugdymas

Vaikų pasiekimų sričių tęstinumą garantuoja Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa, kurioje numatomas vaiko ugdymas pagal penkias kompetencijas: socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninė.

VAIKŲ UGDYMO KRYPTYS

PAŽINIMO UGDYMASIS

Ikimokyklinio amžiaus vaikui būdingas smalsumas, noras išbandyti, paliesti. Vaikas nuo paprastų klausimų „kas čia?“ pereina prie „kodėl?“, „kaip?“. Vaiko pažinimas prasideda nuo savęs, artimų žmonių, jį supančios daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimo. Skatinant vaiką tyrinėti aplinką, sudaromos sąlygos vaiko loginio mąstymo, atminties, vaizduotės lavinimui. Ikimokykliniame amžiuje pagrindinis vaiko pasaulio pažinimo metodas – žaidimas.

Aplinkos pažinimas

Ikimokykliniame amžiuje aplinkos pažinimas - tai vaiko savęs pažinimas (savo kūno; jausmų ir svajonių pasaulis; savo gebėjimai; ryšiai su kitais žmonėmis), įgytas supratimas apie įvairias pasaulio sritis – artimiausią daiktinę, socialinę ir kultūrinę namų bei grupės aplinką (daiktus, žmones, jų gyvenimo būdą, kultūros reiškinius, techniką ir technologijas), gimtinę, Tėvynę; gamtą (gyvybę, gamtos objektus ir reiškinius, dangaus kūnus), žemę, jos paviršių, laiko tėkmę. Ypatingas dėmesys skiriamas, kad vaikas tobulintų jau turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus. ❖ Orientuojasi savo grupės aplinkoje. ❖ Žino savo, šeimos narių vardus.	❖ Išvardina gyvenamosios vietos objektus. ❖ Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. ❖ Pastebi ir pasako pagrindinius augalų ir gyvūnų požymius. ❖ Atpažįsta ir įvardija	❖ Pasakoja apie savo šeimą. ❖ Orientuojasi darželio aplinkoje. ❖ Įvardija kelis gimto miesto objektus (miesto ar darželio pavadinimą, gyvenamą gatvę ar pan.). ❖ Atpažįsta ir įvardija	❖ Žino svarbią asmeninę informaciją. ❖ Domisi suaugusio žmogaus gyvenimu, jo darbais. ❖ Žino tradicines šventes. ❖ Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą.	❖ Domisi gamtos reiškiniais ir jų paaiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). ❖ Domisi savo gimtinės istorija. ❖ Domisi apie daiktų pokytį (seniau/dabar). ❖ Domisi aktualiais

	artimiausios aplinkos gyvūnus, augalus.	naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus. ❖ Skiria daržoves, vaisius, uogas ir nusako panaudojimo maistui būdus. ❖ Domisi gamtos reiškiniiais, kurių negali pamatyti. ❖ Moka stebėti ir prižiūrėti kambarinių augalų augimą.	❖ Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis. ❖ Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. ❖ Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui. ❖ Mokosi rūšiuoti atliekas.	visuomeninio gyvenimo įvykiais. ❖ Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti augalus, naminius gyvūnus. ❖ Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai.
<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>				
<i>Ankstyvasis amžius</i>		<i>Ikimokyklinis amžius</i>		
❖ stebi save ir draugus veidrodyje; ❖ augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunykimą; ❖ žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kelionė prie jūros“ ir pan.; ❖ renka gamtinę medžiagą; ❖ žaidžia pojūčių žaidimą „Paliesk“.		❖ piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus; ❖ kartu su tėveliais sudaro „Šeimos medį“. ❖ žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-ant- po“, „Atpažink rankų porą“ ir pan.; ❖ stebi gamtos reiškinius, kuria „Orų kalendorių“; ❖ žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus (aerouostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, parduotuvė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan.); ❖ lankosi muziejuose, gamtinių stotyje, edukacinėse-pažintinėse išvykose ir pan.		

Kiekio supratimas ir skaičiavimas

Kiekio supratimas ir skaičiavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus panaudojimas numeravimui (kelintas?); simboliai, naudojami skaičiams pažymėti.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Skiria sąvokas mažai ir daug. ❖ Išrikiuoja daiktus į eilę. ❖ Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po lygiai.	❖ Pradedą skaičiuoti daiktus ir palyginti kelių daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėse. ❖ Vartoja kelintinius skaitvardžius: pirmas, antras. ❖ Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius.	❖ Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų požymių ir jų padėties erdvėje. ❖ Skaičiuoja iki 5-ių. ❖ Skiria kelintinius skaitvardžius.	❖ Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminiu simboliu. ❖ Skaičiuoja iki 10-ties. ❖ Palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau). ❖ Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2–3 dalis. ❖ Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.	❖ Pradedą suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų). ❖ Vartoja žodžius: sudėti, atimti, kiek bus.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius

- ❖ žaidžia didaktinį žaidimą „Uždėk tiek, kiek nupiešta“;
- ❖ rodo piršteliu ir skaičiuoja savo metus;
- ❖ veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (daugiau/mažiau);

Ikimokyklinis amžius

- ❖ skaičiuoja savo piršteliu, žaisliukus;
- ❖ atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi eilėje“ ir pan.;

❖ dalina vaišes draugams (po lygiai).	❖ žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių) ir pan.; ❖ žaidimuose taiko skaičiuotes; ❖ pasižymi atėjęs ryte ir įvardina kelintas atėjo į grupę.
---------------------------------------	--

Forma, erdvė, matavimai

Vaiko pažintinė raida neatsiejama nuo vis besiplečiančio vaiko suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus. Todėl vaiko formos, erdvės, matavimų gebėjimų ugdymasis susijęs su: paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis, daiktų dydžio suvokimu, orientavimusi erdvėje ir laike.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Įsidėmi pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, geltoną, žalią. ❖ Pradedama vartoti palyginamąsias sąvokas: sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, kitoks, vienodi, skiriasi ir pan. ❖ Supranta tvirto bokšto statymo taisyklės (apačioje didesnė, viršuje mažesnė kaladėlė).	❖ Lygina įvairių dydžių daiktus pagal išorinius požymius (ilgį, plotį, storį, aukštį ir t.t.). ❖ Bando konstruoti, grupuoti atsižvelgiant į daikto formą. ❖ Atpažįsta apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus. ❖ Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę. ❖ Žino metų laikus, paros dalis.	❖ Skiria trikampę, stačiakampę formas. ❖ Grupuoja daiktus pagal formą, spalvą. ❖ Kalba apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę: siauresnis-platesnis, aukštesnis-žemesnis, lengvesnis-sunkesnis. ❖ Dėlioja daiktus didėjimo -mažėjimo tvarka. ❖ Skiria sąvokas: šiandien, vakar, rytoj.	❖ Nustato daikto vietą kito daikto atžvilgiu. ❖ Skiria plokštumos ir erdvės figūras. ❖ Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamas sąlyginius matavimus (savo kūno dalį, trečią daiktą). ❖ Nustato įvykių seką (metų laikai, paros dalys). ❖ Pradedama suvokti laiko trukmę.	❖ Skiria ir pavadina plokštumos ir erdvines (kubas, rutulys) figūras. ❖ Grupuoja daiktus pagal nurodytą požymį. ❖ Pradedama suprasti, kad tas pats daiktas gali turėti kelis požymius. ❖ Žaisdami naudojasi vis didesne erdve.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
❖ žaidžia žaidimą „Diena – naktis“; ❖ dėlioja paveikslėlius panaudojant geometrines formas; ❖ stato ir išrenka „Didžiausią ir mažiausią bokštą“; ❖ ieško ir randa paslėptą daiktą; ❖ žaidžia spalvų žaidimą „Surask tokios pat spalvos“; ❖ piešia vienos spalvos (pasirinktinai) piešinį; ❖ matuoja savo ūgį, pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle.	❖ įvardija į kokias geometrines figūras panašūs įvairūs daiktai; ❖ modeliuoja figūromis (pvz., iš keturių trikampių sudėlioja kvadratą); ❖ lipdo geometrines figūras ir konstruoja (namelį, gėlytę ir pan.); ❖ jungia įvairių spalvų, pločio, ilgio popierines juosteles į žiedus, perveria juos per vieną ar kelis, taip „auginant“ erdvines formas; ❖ dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje ir pan.); ❖ kuria kalendorius; ❖ gamina smėlio ir vandens laikrodžius.

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. [HTTP://KRISTIANAWEEBLY.WEEBLY.COM](http://KRISTIANAWEEBLY.WEEBLY.COM)
2. Eksperimentai kiekvienai dienai. Ruduo. Vasara. Šviesa, 2016
3. Moksliniai eksperimentai su vandeniu. Vilnius, 2013
4. Moksliniai eksperimentai su oru. Vilnius, 2013
5. Karolin Kuntzel. Ar žinai, kas vyksta pasaulyje naktį? Vilnius, 2016

KALBOS IR KOMUNIKAVIMO UGDYMASIS

Pati svarbiausia kalbos funkcija yra komunikacinė, t. y. vaiko domėjimasis savimi, kitais žmonėmis, aplinka, gamta, daiktais, skatina vaiko kalbinę raišką. Kalbos dėka bendraudami vaikai gali tiksliai informuoti vieni kitus apie savo jausmus, norus, ketinimus, kilusius sumanymus, mintis. Jau 3 metų vaikai ima domėtis raidėmis, imituoti skaitymą, rašymą. Todėl kalbos ir komunikavimo ugdymui(si) reikia turtingos kalbinės aplinkos: raidžių, užrašų, knygų, žurnalų, storų siūlų, vielučių raidėms lankstyti ir t. t. Svarbiausios vaiko kalbos ir komunikavimo ugdymo kryptys: girdimųjų suvokimų lavinimas, žodyno plėtojimas, gramatiškai taisyklingos kalbos ugdymas, rišlios kalbos ugdymas, regimojo suvokimo ugdymas, rankos paruošimas rašymui. Kai vaikas atranda ryšį tarp rašytinės ir sakytinės kalbos, tvirtėja klausymosi ir dėmesio išlaikymo įgūdžiai.

Rašytinė kalba

Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje (pvz. popieriuje). Pirmas tokios kalbos momentas atsispindi vaiko „keverzonėse“, todėl į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Taip nuo daiktų piešimo pereinama prie žodžių piešimo – rašytinės kalbos ugdymosi. Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Tokiu būdu siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip ir kalba. Rašytinė kalba – paties vaiko veikla. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas vaiko domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
Rašymas ❖ Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. Skaitymas ❖ Pavadina matomus paveikslėlius.	Rašymas ❖ Domisi rašikliais ir kompiuteriu. ❖ Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas „naudoti“ savo veikloje. Skaitymas ❖ „Skaityti“ knygelę paveikslėlius.	Rašymas ❖ Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan. ❖ Kopijuoja ir bando rašyti raides. ❖ Kompiuteriu spausdina raides. Skaitymas ❖ Domisi raidėmis ir supranta, kad raidės turi pavadinimus.	Rašymas ❖ Supranta rašymo tikslus. ❖ Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius. Skaitymas ❖ Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. ❖ Žino keliolika abėcėlės raidžių. ❖ Perskaito savo vardą.	Rašymas ❖ Rašo savo vardą, elementarius žodelius. ❖ Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Skaitymas ❖ Atpažįsta ir pavadina įvairių šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). ❖ Bando perskaityti trumpus jam reikšmingus žodžius.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius

Rašymas

- ❖ „rašo“ laišką mamai;
- ❖ žaidžia linijomis piešimo pape;

Ikimokyklinis amžius

Rašymas

- ❖ gamina knygeles;
- ❖ vynioja, narplioja siūlus, trina vilną tarp delnų veliant kamuoliukus;

❖ spalvina paveikslėlius. Skaitymas ❖ varto knygeles ir klausinėja „Kas čia?“; ❖ ieško į ką panaši raidė (pvz. panaši kaip burbuliukas, kaip gyvatė ir pan.).	❖ ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus. Skaitymas ❖ ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygoje; ❖ „skaityto“- kuria istorijas pagal paveikslėlius; ❖ dėlioja raidžių korteles ir bando skaityti.			
Sakytinė kalba <i>Sakytinė vaiko kalba – tai gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausymasis, o gebėjimas išsakyti mintis – kalbos raiška. Vaiko sakytinė kalbinė raiška susiejama su grafine, plastine, muzikine, mimikos ir gestų išraiška. Ikimokykliniame amžiuje tarp sklandaus vaiko kalbėjimo ir smulkiosios motorikos judesių yra tiesioginis ryšys. Todėl ikimokykliniame amžiuje skiriamas didelis dėmesys smulkiosios motorikos žaidimams, kurie aktyvina vaikus, išlaisvina vaiko mintis, jausmus, kartu ir drausmina, skatina ir plėtoja mąstymo procesus, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas - kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.</i>				
Vaiko pasiekimai				
2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Supranta kalbą ir kalba 3-4 žodžių sakiniais. ❖ Atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus.	❖ Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. ❖ Atpasakoja trumpus kūrinėlius. ❖ Išklauso kūrinį iki galo nepertraukdamas skaitančiojo.	❖ Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. ❖ Vartoja vaizdingus, palyginamuosius žodžius. ❖ Deklamuoja.	❖ Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. ❖ Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. ❖ Vartoja antonimus ir sinonimus. ❖ Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.).	❖ Nepertraukdamas klausosi draugų kalbos. ❖ Įvardija skirtumus tarp literatūriškai ir tarmiškai tariamų garsų. ❖ Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį. ❖ Pagal taisykles kalba telefonu.

<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>	
<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
❖ žaidžia žaidimus: „Atspėk, kas čia?“, „Pirštukų žaidimai“ ir pan. ❖ varsto raištelius; ❖ varto knygeles; ❖ bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje „Kas čia“; ❖ žaidžia žodžių žaidimus „Pakartok“; ❖ kartu su auklėtoja dainuoja dainėles; ❖ pasakoja apie matytas televizijos laideles vaikams.	❖ pasakoja apie save ir savo šeimą: pasako savo vardą, pavardę, amžių, kur gyvena, artimųjų vardus, kur dirba tėveliai ir t.t.; ❖ atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolius (raides); ❖ komentuoja, ką padaręs, ką nupiešęs, ką žaidęs; ❖ deklamuoja; ❖ seka pasakas be galo; ❖ žaidžia žaidimą „Kokį garsą išgirdai?“.

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. J. Čepauskienė. *Paveikslėlių pasakos*. Vilnius, 2010.
2. E. Rimkutė. *Mąstymas ir kalba*. – Kaunas, 2007.
3. S. Molcho. *Vaikų kūno kalba*. – Vilnius, 2006.
4. A. Labanauskienė. *Vaikų kalbos skatinimas*. – Kaunas, 2003.
5. R. Ivoškvienė. *Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas*. – Šiauliai, 2002.

MENINIS UGDYMASIS

Menine veikla siekiama lavinti vaiko saviraišką, vaizduotę, ugdyti jo estetinį skonį. Vaiko kūryba primena žaidimą spalvomis, muzika ar judesiu. Išskiriamos trys meninės veiklos rūšys: muzika, dailė, vaidyba. Vaikams sudaromos galimybės išgyventi laisvos idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus, džiaugtis gamtos bei žmogaus kūriniais. Ugdydami ikimokyklinio amžiaus vaiką, siekiame sudominti kūrybos procesu, o ne rezultatu.

Vaikams du kartus per savaitę salėje vyksta organizuota muzikinė veikla. Grupėje įrengtos erdvės dailės ir teatro veiklai.

Dailė

Dailė yra ta vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikui savitu būdu – linijomis, spalvomis ar formomis, sudaromos galimybės ne tik išreikšti save, mažinti emocinę įtampą, bet ir derinti rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavinti vaizduotę, kūrybos gebėjimus. Tokiu būdu vaikas mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoti į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Savo „keverzonėse“ įžvelgia daiktus ir įvykius. ❖ Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreikšdamas save.	❖ Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. ❖ Eksperimentuoja dailės priemonėmis atradamas spalvas.	❖ Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. ❖ Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones, fotoaparata.	❖ Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). ❖ Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.	❖ Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines priemones. ❖ Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo programomis.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
❖ eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele; štampuoja piršteliu, teptuku, štampukais; daro plaštakos antspaudus;	❖ piešia įvairia technika: guašu, akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis; ❖ eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius; ❖ tapo draugų, mamų portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan.; ❖ tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, stiklo ir pan.; ❖ aplikuoja „mozaikos“ principu;

❖ piešia pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida ant lentos, asfalto; ❖ tapo ant medžio lapų; ❖ lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais); ❖ kuria teminius paveikslus ant tapeto juostos; ❖ eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus; ❖ piešia klijaus; ❖ kartu su auklėtoja organizuoja parodėles; ❖ štampuoja įvairios faktūros daiktais.	❖ derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe; ❖ ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus; ❖ gamina šventines dekoracijas; ❖ organizuoja fotografijų parodėles; ❖ piešia-kuria paveikslus pasinaudodamas šviesos stalu; ❖ kuria meninius rėmelius savo darbams; ❖ tapo vitražus; ❖ piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes; ❖ dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose kurias organizuoja įstaigos pedagogai, socialiniai partneriai.
---	---

Muzika ir šokis

Muzikinėje, šokio veikloje ugdomas jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tautosakai, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams. Siekiant ryšio su etnine kultūra, ypatinga ugdomoji reikšmė teikiama muzikiniam folklorui. Folkloro vaidmuo – ne vien pažintinis, bet ir kūrybinis, estetinis, etninis.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandiesiems
❖ Dainuoja 2-4 garsų daineles. ❖ Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais. ❖ „Šoka“ mėgdžiodamas judesius.	❖ Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles. ❖ Kuria ritminius motyvus. ❖ „Šoka“ vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.	❖ Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinius. ❖ Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles. ❖ Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis.	❖ Dainuoja platesnio diapazono vienbalses daineles. ❖ Groja 2-3 garsų melodijas. ❖ Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius. ❖ Šoka išreiškdamas erdvės (aukštai-žemai) ir laiko (greitai-lėtai) elementus.	❖ Dainuoja dainas su instrumentiniu pritarimu. ❖ Kuria melodijas šokiams. ❖ Savarankiškai šoka po muzikinės įžangos.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius

- ❖ klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų;
- ❖ mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus;
- ❖ kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais;
- ❖ muzikai pritaria plojimu ir kt. ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais;
- ❖ žaidžia muzikinius žaidimus;
- ❖ išreiškia save judesiu, identifikuojasi su ratelių ir šokių veikėjais - šoka kaip „meškutė, „kiškiukas“ ir pan.;
- ❖ šoka panaudodamas laisvą judesį;
- ❖ šoka rateliu aplink orientacinį žaisliuką;
- ❖ dainuoja lopšines žaisliukui;
- ❖ dainuoja, šoka darželio šventėse;
- ❖ groja elementariais muzikiniais instrumentais (barškučiais, būgneliais).

Ikimokyklinis amžius

- ❖ klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų;
- ❖ išklausius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvardina instrumentus;
- ❖ domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis;
- ❖ muziką išreiškia judesiu;
- ❖ dainuoja, šoka ratelius;
- ❖ mėgdžioja gamtos garsus;
- ❖ skanduoja skanduotes, mįsles, patarles;
- ❖ išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštoną ar pan.);
- ❖ šoka pavieniui, poroje, ratelyje;
- ❖ šoka panaudodamas pristatomąjį žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan.;
- ❖ kuria „savo dainelę“, „savo šokį“;
- ❖ kuria ritmą atsitiktiniais daiktais, bei panaudodamas muzikinius instrumentus;
- ❖ „dainuoja savo vardą“;
- ❖ žaidžia improvizuotą koncertą grupėje;
- ❖ dalyvauja darželio koncertuose;
- ❖ lankosi Liaudies muzikos instrumentų koncertuose.

Vaidyba

Vaidyba - tai bendrųjų vaiko sugebėjimų, jo psichinių bei fizinių galių, ypač kalbos, jausmų, intelekto, vaizduotės bei valios ugdymo būdas. Vaikas turi galimybę įsijausti į personažo gyvenimą, džiaugsmą, liūdesį, tobulinti vaidybinius gebėjimus panaudojant įvairias teatrines priemones.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Kartoja matytus	❖ Kuria dialogą tarp	❖ Vaizduoja realistinį ir	❖ Improvizuoja trumpas	❖ Bendrauja su kitu

❖ veiksmus, judesius. ❖ Vaizduoja siužetinius elementus.	❖ veikėjų. ❖ Atkuria matytų situacijų fragmentus.	❖ fantastinį siužetą. ❖ Susikuria vaidybinę aplinką.	❖ žodines veikėjų frazes. ❖ Tikslingai naudoja daiktus teatro reikmėms.	❖ vaidinimo veikėju. ❖ Naudoja veikėjams charakteringas balso tonacijas.
<i>Vaiko veiksenų pavyzdžiai</i>				
<i>Ankstyvasis amžius</i> ❖ imituoja judesiais įvairius personažus – gyvūnus; ❖ persirengia įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudoja įvairius aprangos elementus; ❖ žaidžia pirštiniųmis teatro lėlėmis; ❖ žaidžia žaidimą „Atspėk kas aš?“; ❖ pritaiko balso tembrą pasirinktam personažui; ❖ siužetiniame vaidinime paskatintas pritaiko garsinius daiktus, muzikinius instrumentus; ❖ mėgdžioja auklėtojos, draugų vaidybinius veiksmus; ❖ dalyvauja siužetiniuose Kalėdų muzikiniuose spektakliuose.		<i>Ikimokyklinis amžius</i> ❖ žaidžia –vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus; ❖ vaizduoja „gėlę“: suglamžo skarelę, palengva atgniaužia delniukus, stebi kaip tarsi gėlės žiedas skleidžiasi skarelė, pauosto ir „gėlės kvapą“ perteikia emocijomis; ❖ žaidžia stalo teatrą; ❖ išbando save šešėlių teatre; ❖ kuria veiksmų siužetą iš „čia ir dabar“ pasigamintų ar aplinkoje rastų daiktų; ❖ kuria spektakliukus draugams; ❖ vaidina panaudodamas pirštukines ir pirštines lėles; ❖ vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją; ❖ vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas kūno judesiais ir veido mimiką išraiška; ❖ lankosi lėlių teatro ir kt. socialinių partnerių spektakliuose.		
		<i>Estetinis suvokimas</i> <i>Estetinio suvokimo ugdymasis nekelia tikslo padaryti vaiką visų meno rūšių mylėtoju, nes mėgdamas ir suprasdamas kelias meno rūšis, vyresniame amžiuje vaikas sugebės pastebėti ir įvertinti įvairių kūrinių savitą grožį. Svarbi estetinio vaikų auklėjimo dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Todėl vaikas skatinamas kalbėti ne tik taisyklingai bet ir raiškiai, kaip su atitinkama intonacija vaikui skaitant pasakas. Tokie veiksmai lavina vaiko klausą, jis geriau skiria garsus, o vaiko sugebėjimas mėgdžioti, jausti intonacijos įvairumą yra svarbus estetinio suvokimo tobulinimo veiksnys. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes ir idealus kurias akcentuoja meno kūrėjas.</i>		

Vaiko pasiekimai				
2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus.	❖ Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. ❖ Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo meninius įspūdžius. ❖ Reaguoja į kitų vertinimus. ❖ Grožisi gamtos garsais, spalvomis.	❖ Dalijasi įspūdžiais po koncertų, spektaklių. ❖ Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).	❖ Papasakoja įspūdžius apie meninio kūrinio siužetą. ❖ Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. ❖ Pastebi papuoštą aplinką.	❖ Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje. ❖ Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. ❖ Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius ❖ klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų ir pan.; ❖ klausosi gamtos garsų; ❖ imituoja gamtos garsus; ❖ kabina savo meninį darbėlį grupės rūbinėje, jį komentuoja; ❖ puošiasi kai žaidžia „Gimtadienį“; ❖ lankosi teatre.		Ikimokyklinis amžius ❖ dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose, kitų įstaigų ugdytinių koncertuose, miesto, respublikos renginiuose; ❖ klausosi gyvai atliekamos profesionalios muzikos; ❖ varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus; ❖ lankosi dailės galerijoje, dailės muziejuje.		

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. V. Kazragytė. Mažųjų vaidinimai. – Vilnius, 2011.
2. Deak Istvanne, Kiresne Vincze Ilona, Zambo Belane. *Kūrybinių darbėlių rinkinys*. Vilnius, 2009.
3. R. Vismantienė. Dailės ir dailinio ugdymo pagrindai. – Klaipėda, 2007.
4. A. Brazauskaitė. Vaikų dailės terapinis aspektas. – Vilnius, 2004.
5. J. Urnižienė, L. Kanienė. *Muzikiniai didaktiniai žaidimai*. Kaunas, 2005;

FIZINIS UGDYMASIS

Judėjimo stoka – viena iš šiuolaikinės visuomenės problemų, todėl svarbu vaikui nuo pat mažens puoselėti norą būti aktyviu, sveikai gyventi. Vaikas skatinamas įvaldyti visus judėjimo būdus, puoselėjamos individualios fizinės savybės: judrumas, vikrumas, ištvermė, judesių koordinacija. Organizuotų valandėlių metu judesių atlikimas apjungiamas pagal tam tikrą siužetą, tai vaikams suteikia didesnį malonumą ir susidomėjimą judesių atlikimu, suteikia žaismingumo. Judrių žaidimų organizavimas – vienas iš metodų, skatinančių vaikų fizinį aktyvumą.

Darželyje parinktas tinkamas vaikams dienos režimas, organizuojama rytinė mankšta, du kartus savaitėje vaikams vedami kūno kultūros užsiėmimai, specialistas salėje veda gimnastikos valandėles, organizuojami sveikatingumo projektai.

	Fizinis aktyvumas <i>Fizinis aktyvumas – tai kryptinga vaiko veikla, gerinanti fizinės galias, kurios būtinos norint pasiekti ir išlaikyti aukštą sveikatos ir fizinio išsivystymo lygį. Skatinamas vaikų fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą, ko pasekoje gerėja ugdymosi rezultatai. Gryname ore praleistas laikas ir fiziniai pratimai grūdina organizmą, teigiamai veikia kaulų, raumenų, nervų sistemas. Fizinis aktyvumas tai - judrieji žaidimai, estafetės, pasivaikščiojimai, darbinė veikla, sportinės pramogos.</i>			
Vaiko pasiekimai				
2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandiesiems
❖ Pastovi ant vienos kojos. ❖ Lipa ir nulipa laiptais. ❖ Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. ❖ Peršoka liniją. ❖ Įkerpa popieriaus kraštą.	❖ Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. ❖ Išlaiko pusiausvyrą eidamas nedideliu paaukštinimu. ❖ Šokinėja abiem ir ant vienos kojos. ❖ Ištiestomis rankomis pagauna didelį	❖ Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. ❖ Juda vingiais greitėdamas ir lėtėdamas. ❖ Šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis. ❖ Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant virvelės smulkius daiktus). ❖ Pieštuką ir žirkles laiko	❖ Eina ratu, poromis, atbulomis. ❖ Šoka į toli, į aukštį. ❖ Žaidžia žaidimus su kamuoliu. ❖ Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. ❖ Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles.	❖ Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo. ❖ Bėga derindamas du ar daugiau judesių. ❖ Kerpa gana tiksliai. ❖ Sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. ❖ Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį. ❖ Pieštuką ir žirkles laiko

	kamuolį. ❖ Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų.	beveik taisyklingai.		taisyklingai.
--	--	----------------------	--	---------------

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius ❖ nusileidžia čiuožyne, supasi sūpuoklėse; ❖ eina savo paties pėdsakais smėlyje, sniege; ❖ laisvai laksto po kiemą, salę - sustoja išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio skambėjimą); ❖ ropoja; prašliaužia pro kliūtis; perlipa, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu; ❖ paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti; ❖ sportuoja netradicinėje aplinkoje (darželio kieme, Nemuno saloje); ❖ pučia ir gauda plunksnas; ❖ žaidžia žaidimą „Kas tyliau nueis?“.	Ikimokyklinis amžius ❖ bėgioja keičiant kryptį; tempą; ❖ žaidžia gaudynes su draugais; ❖ šokinėja abiem kojom vietoje, lengvai judant pirmyn; ❖ laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos siennele; ❖ rungtyniauja estafetėse; ❖ važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko; ❖ dalyvauja mankštose; ❖ karmo paveikslėlius iš reklaminių žurnalų; ❖ žaidžia orientacinius žaidimus; ❖ piešia ir išsikerpa varžybų atributiką (taikinius, vėliavėles ir pan.); ❖ žaidžia judrius žaidimus ❖ žaidžia krepšinį, futbolą ir kt.; ❖ dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose.
	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai Kasdienio gyvenimo įgūdžiai yra labai svarbūs kiekvienam žmogui. Vaikai jų neturėdami yra nuolat priklausomi nuo kitų žmonių. Pagrindinės sritys, rodančios vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, yra gebėjimas: valgyti ir gerti, elgtis prie stalo; praustis; apsirengti ir nusirengti ir t.t. Tačiau programoje į vaikų kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymąsi žiūrima plačiau - padedama vaikui perimti svarbus sveikos gyvensenos įgūdžius: savęs pažinimo, savitvarkos, tinkamo maitinimosi, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo. Gyvenimo įgūdžiai – tai gebėjimai prisitaikyti kolektyve ir elgtis pozityviai.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandiesiems
❖ Suaugusiojo padedamas	❖ Padedamas plaunasi,	❖ Dažniausiai taisyklingai	❖ Padedamas pasirenka	❖ Savarankiškai serviuoja ir

nusirengia ir apsirengia. ❖ Padeda vieną kitą daiktą į vietą. ❖ Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. ❖ Valgo ir geria savarankiškai.	šluostosi rankas ir veidą. ❖ Padedamas susitvarko žaidimų vietą. ❖ Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ❖ Pasako kaip elgtis su pavojingais daiktais (degtukais, vaistais ir pan.).	naudojami stalo įrankiais. ❖ Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. ❖ Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. ❖ Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. ❖ Priminus tvarkosi žaislus.	drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. ❖ Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. ❖ Padedamas suaugusiojo serviruoja ir po valgio sutvarko stalą. ❖ Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika.	tvarko stalą. ❖ Savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. ❖ Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, namuose. ❖ Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. ❖ Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos riboti reikia.
---	---	---	---	---

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<i>Ankstyvasis amžius</i> ❖ bando savarankiškai praustis, šluostytis, rengtis; ❖ nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus; ❖ pavalgius, nusineša savo puodelį; ❖ valo dulkes kartu su auklėtoja; ❖ dalyvauja „Sveiko maisto savaitės“: graužia morkytę, kopūsto lapą, skanauja svogūną ir pan.	<i>Ikimokyklinis amžius</i> ❖ rengia, šukuoja, prausia lėles; ❖ žaidžia didaktinėmis priemonėmis (segiojimas, rišimas, varstymas); ❖ dėlioja paveikslėlius „Kada kaip rengiamės?“; ❖ dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz., „Kodėl reikia plauti rankas?“ „Kaip elgtis gatvėje?“ ir t.t.); ❖ kuria plakatus „Sveikas maistas“, „Blogi įpročiai“, „Kur kreiptis pagalbos?“ ir pan.; ❖ sužino ne tik savo, bet ir gyvūnėlių tvarkymosi, gražinimosi paslaptis; ❖ kuria „Sveikuolių receptus“; ❖ rengia kartu su auklėtoja šukuosenų foto parodas.
---	---

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, O. Monkevičienė ir kt. *Gyvenimo įgūdžių ugdymas*. Vilnius, 2004.
2. A. Petrauskienė, A. Zaborskis. *Aukime sveiki*. Kaunas, 2000.
3. S. Aleksiejūnaitė. Ankstyvieji žaidimai mokykloje, namie, iškyloje. – *Didaktika*, 2012.
4. M. Grasso. *Žaidimų knyga*. – Vilnius, 2009.
5. O. Ripoll, F. Martin. *Pažaiskime*. – Vilnius, 2011.

SOCIALINIS IR EMOCINIS UGDYMASIS

Socialinis ir emocinis ugdymas organizuojamas kaip procesas, kurio metu ikimokyklinukai įgyja žinių, įgūdžių ir nuostatų šiose srityse: savo emocijų suvokimas ir valdymas, pozityvių tikslų išsikėlimas ir pasiekimas, kitų globa ir rūpinimasis kitais, pozityvių santykių su kitais kūrimas ir palaikymas, tinkamas tarpasmeninių santykių situacijų valdymas, atsakingumas kitų atžvilgiu.

Ikimokykliniame amžiuje vaikas siekia būti pripažintas ir gerbiamas toks, koks jis yra. Vaiko gera savijauta kolektyve (grupėje ar kt. aplinkoje) lemia jo savivoką ir savigarbą, emocijas ir jų raišką, savireguliaciją ir santykius su aplinkiniais žmonėmis. Todėl didelis dėmesys skiriamas doriniam ugdymui – kur gėris ir blogis nėra savaiminiai procesai, bet priklauso nuo vaiko ugdymosi, suvokimo ir saviraiškos.

		Savivoka ir savigarba <i>Ypatingas dėmesys skiriamas ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymui(si) – tiksliam savo jausmų, interesų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimui. Nes tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.</i>		
Vaiko pasiekimai				
2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Kalba pirmuoju asmeniu „aš“. ❖ Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. ❖ Pavadina 5-6 kūno dalis. ❖ Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti.	❖ Pasako savo ir kito jausmus, norus. ❖ Supranta, kad kitas negalėjo matyti to ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia. ❖ Mano, kad jis yra geras, todėl jį kiti palankiai vertina.	❖ Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras/moteris). ❖ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. ❖ Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	❖ Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. ❖ Pasako savo tautybę. ❖ Save vertina teigiamai. ❖ Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.	❖ Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. ❖ Priskiria save giminei (tetos, seneliai, pusseserės). ❖ Mokosi saugoti savo privatumą. ❖ Pradeda suprasti, kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius ❖ piešia „Mano namas“, „Aš“;		Ikimokyklinis amžius ❖ kartu su tėveliais kuria „Šeimos pristatymus“;		

❖ apžiūrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas; ❖ kartu su auklėtoja suključuoja suplyšusias knygetes; ❖ žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“; ❖ žaidžia emocinį intelekto žaidimą „Linksmas - liūdnas“.	❖ įsivertina savo elgesį naudodamas „Gerų poelgių kraitelę“ (pagamintos simbolinės kortelės „Mandagus“, „Paslaugus“, „Geras žaidimų draugas“ ir pan.); ❖ kuria plakatus: „Mano tėčio ir mamos darbai“, „Aš jau moku ir galiu“ ir pan.; ❖ kartu su auklėtoja leidžia grupės, darželio laikraštukus tėveliams; ❖ klausosi lietuvių liaudies pasakas, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis; ❖ lankosi senovinių žaislų muziejuje
---	--

Stebi ir vertina draugų emocijas.	Emocijų suvokimas ir raiška <i>Ikimokykliniame amžiuje būdingas užslėptas nepasitikėjimas, susikaustymas, kuris dažnai atsiranda dėl vaikų grupėje prisiimtų stereotipinių vaidmenų (pavyzdžiui, vienas vaikas visada – lyderis, kitas – vykdytojas, vienas – viską mokantis, kitas – ne). Todėl vaiko emocijų ugdymasis pradedamas nuo laisvos būsenos atsiradimo – nuo buvimo pačiu savimi. Tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad ikimokyklinukai sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus tam tikroje veikloje (pvz. vaidyboje) galėtų emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.</i>	Įvardina savo jausmus – „Draugas nedraugauja, nes aš...“.
-----------------------------------	---	---

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Pradedą naudoti emocijų raiškos žodelius. ❖ Atranda savus emocijų raiškos būdus.	❖ Pavadiną pagrindines emocijas. ❖ Atpažįstą kitų emocijas pagal elgesį. ❖ Pradedą valdyti savo emocijas.	❖ Apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai. ❖ Atpažįstą kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoją. ❖ Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmis.	❖ Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. ❖ Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų.	❖ Atpažįstą ir įvardiją savo ir kitų emocijas, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti, susitaikyti, atsižvelgti į kito norus). ❖ Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius ❖ veido išraiška parodo „aš piktas/aš linksmas“; ❖ apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti; ❖ lesina paukštelius ir kartu su auklėtoja gamina paukšteliams lesiklėles; ❖ žaidžia žaidimą „Meškiukui skauda“.		Ikimokyklinis amžius ❖ kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba); ❖ žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“; ❖ dėlioja simbolines nuotaikų korteles; ❖ klausosi vaikų balsų įrašų, iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaikos: linksmi, liūdni, ❖ pikti, ramūs ir pan.; ❖ sudeda siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš 2 – 4 paveikslėlių; ❖ prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus – įvardina emocijas; ❖ dalyvauja gerumo akcijose.		
		Savireguliacija ir savikontrolė <i>Savireguliacija ir savikontrolė suvokiama kaip ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą; savo impulsų tvardymas, ištvermingumas susidūrus su sunkumais; tinkama emocijų raiška; asmeninių tikslų iškėlimas ir tikslingas jų siekimas</i>		
Vaiko pasiekimai				
2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Bando kontroliuoti savo elgesį. ❖ Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus.	❖ Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių.	❖ Primenant laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. ❖ Priima dienos ritmo pasikeitimus. ❖ Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus.	❖ Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. ❖ Bando konfliktus spęsti taikiai. ❖ Sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai tiek, kiek sužadintas susidomėjimas. ❖ Bando susilaikyti nuo	❖ Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai – siekia rezultato. ❖ Supranta taisyklių, susitarimų prasmę. ❖ Atsiranda savitvarkos, savitvarkos pradmenys. ❖ Ieško pagalbos stresinėje situacijoje

			netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose.	(susijaudinęs, išsigandęs ir pan.).
--	--	--	--	-------------------------------------

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius ❖ žaidžia žaidimą „Diena – naktis“ (pojūčiai užmerktomis ir atmerktomis akimis); ❖ apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna; ❖ dalyvauja ne tik grupės, bet ir darželio veikloje (muzika, dailė, sportas); ❖ žaidžia nusiramino žaidimą „Pagalvok“.	Ikimokyklinis amžius ❖ dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Ką daryti, kai supyksti?“, „Norai ir jų valdymas“ ir t.t.); ❖ kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles; ❖ žaidžia „Taikos ratelį“; ❖ sprendžia probleminius klausimus: „Ar geras žodis sušildo?“, „Kaip suderinti savo ir draugo norus?“ ir pan.
	Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais <i>Nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja su žmonėmis: su suaugusiais ir vaikais. Suaugusieji ir vaikai jam padeda patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes, jiems tarpininkaujant jis sužino apie pasaulį, iš jų perima reagavimo būdą, pažiūras, įgyja įgūdžių, įvairiausias patirties. Todėl ikimokykliniame amžiuje didelis vaidmuo tenka vaiko ir suaugusiųjų, bendraamžių tarpusavio santykiams, kurių metu vaikas mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape - užaugę lengviau pritampa prie kolektyvo, kuriame stengiasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio elgesio taisykles.</i>

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. ❖ Ramiai stebi nepažįstamus žmones. ❖ Žaidžia greta arba trumpai su draugu.	❖ Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. ❖ Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus. ❖ Žaidžia kartu su	❖ Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. ❖ Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus.	❖ Stengiasi laikytis susitarimų. ❖ Bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę. ❖ Rodo iniciatyvą	❖ Pagarbiai bendrauja su suaugusiais. ❖ Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia. ❖ Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais.

❖ Audringai reiškia teises į savo daiktą.	bendraamžiai. ❖ Dalijasi žaislais.	❖ Draugams siūlo savo žaidimų idėjas. ❖ Padeda kitam vaikui.	bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. ❖ Turi draugą.	❖ Supranta žodžių ir veiksmų pasekmes. ❖ Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.
Vaiko veiksenų pavyzdžiai				
Ankstyvasis amžius		Ikimokyklinis amžius		
❖ svečiuojasi kitoje grupėje; ❖ priima svečius grupėje; ❖ dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose; ❖ stato su draugu vieną bokštą; ❖ su auklėtoja ir draugais žaidžia siužetinius žaidimus; ❖ atsineša žaislą iš namų ir dalinasi su draugu.		❖ klausosi patarlių ir priežodžių, bando suprasti jų prasmę; ❖ kuria savo grupės taisykles; ❖ žaidžia kolektyvinius žaidimus; ❖ padeda auklėtojai grupės žaislų tvarkyme; ❖ dalyvauja akcijose, prevenciniuose projektuose „Tolerancija“, „Be patyčių“ ir kt.; ❖ piešia geriausio draugo portretą; ❖ žaidžia stalo žaidimus su taisyklėmis.		

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. E. Rigon. Nenustygstantis, nenuorama, hiperaktyvus. Gyvenimas su siautėjančiu vaiku. Vilnius, 2010.
2. P. Schiller, T. Bryant. *Vertybių knyga. Supažindiname vaikus su 16 svarbiausių vertybių.* Kaunas, 2004.
3. L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė ir kt. *Gyvenimo įgūdžių ugdymas.* Vilnius, 2004.
4. Z. Alijošienė. *Elgesio kultūros ugdymas.* Šiauliai, 2003.
5. M. Winterhoff. Tironų mums nereikia. Vilnius, 2012.

I VISAS UGDYMO SI KRYPTIS INTEGRUOJAMOS UGDYMO (SI) SRITYS (PASIEKIMAI)

Mokėjimas mokytis

Ikimokykliniame amžiuje mokėjimo mokytis gebėjimų ugdymasis suprantamas kaip vaiko poreikis sužinoti, atsakomybė už savo veiklą, pasirenkamus veikimo būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas; veiklos rezultatų apmąstymas; domėjimasis pasirenkamos veiklos galimybėmis. Mokėjimas mokytis – tai vaiko noras bei pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti veiklos procesą bei taikyti įgytus gebėjimus įvairiuose kontekstuose.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Domisi kas kaip veikia. ❖ Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus.	❖ Siūlo žaidimų idėjas. ❖ Domisi aplinka – klausinėja. ❖ Žaidžia kūrybiškai.	❖ Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas. ❖ Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. ❖ Spėlioja veiksmų pasekmes.	❖ Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. ❖ Kalba apie tai, ko norėtų išmokyti, planuoja savo veiklą. ❖ Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.)	❖ Kalba apie mokymąsi mokykloje, jo prasmę. ❖ Analizuoja savo veiklą, kaip pavyko. ❖ Orientuojasi informacijos gavimo šaltiniuose (pokalbis, stebėjimas, knygos, internetas, TV ir pan.). ❖ Mokosi iš kitų patirties.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
❖ išbando naujus žaidimus; ❖ pagiria draugą, leidžiant jam patirti sėkmės jausmą; ❖ žaidžia pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio); ❖ žaidžia kartu su draugais bendrus žaidimus; ❖ kuria siužetinio žaidimo epizodus;	❖ kuria savo pasiekimų knygeles; ❖ gamina plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokyti“, „Ką daryti, jeigu...?“; ❖ varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus - apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų

❖ ieško teminių paveikslėlių knygelėse; ❖ žaidžia probleminį žaidimą „Kur rasti...“	veiklą bei rezultatus; ❖ taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas; ❖ sprendžia galvosūkius.
Iniciatyvumas ir atkaklumas <i>Iniciatyvumas – ikimokyklinuko savybė pasireiškianti savarankišku veiklos atlikimu, idėjos iškelimu. Atkaklumas - savo tikslų siekimas, nenuolaidžiavimas savo norams. Tačiau būti iniciatyviam ir atkakliam labai sudėtinga, nes reikia įdėti pastangų – niekas iš niekur neatsiranda. Šių gebėjimų ugdymasis formuoja vaiko valią - nusiteikimą veikti aktyviai, rinktis veikimo kryptis, įveikti kliūtis, siekti tikslo, padeda pasirinkti geriausius veiklos variantus.</i>	

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Pats keičia veiklą. ❖ Reiškia savo norus, sako „ne“.	❖ Pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais. ❖ Ištraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjus). ❖ Laukia suaugusiojo pagalbos, padrąsinimo, kai susiduria su nesėkme.	❖ Ilgesį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais. ❖ Pereina nuo pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos. ❖ Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	❖ Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. ❖ Ilgesniam laikui ištraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. ❖ Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį.	❖ Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja. ❖ Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatrauklią veiklą. ❖ Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti kliūtis.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
❖ randa naują žaislą ir išbando jo galimybes; ❖ žaidžia situacijas „Aš pats“; ❖ piešia piešinį mamai, tėčiui, sėsei/broliui;	❖ piešia „Mano diena“ (atsispindi ką vaikas ketina veikti per dieną); ❖ savarankiškai pasirenka veiklą, ; ❖ sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas – teikia pasiūlymus;

❖ sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą; ❖ pats išrenka ir pasiūlo auklėtojai skaityti knygelę.	❖ apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklįjuoja paveikslėlius, žyminčius, ką gali nuveikti darželyje ir kieme – „Mano gerosios rankytės“.
--	--

Tyrinėjimas

Smalsaudami vaikai pažįsta save ir pasaulį, lavina savo mąstymo gebėjimus, išbando įvairių elgesį, sužino, kas jiems patinka, o kas – ne. Smalsumas išreiškia norą sužinoti bei patirti kažką nauja ar neįprasta, o tai pasiekama tyrinėjant. Smalsumas yra poreikis, o tyrinėjimas – elgesys. Vaiko tyrinėjimas gali būti iš anksto apgalvotas ir sistemingas arba atsitiktinis. Ikimokyklinuko tyrinėjimai atveria galimybes pažinti aplinką, bendraamžius, suaugusiuosius, tam tikrus mokymosi dalykus, o be to – ir save patį. Skatindami tyrinėjantį mažylio elgesį, vaikas įgauna motyvaciją mokytis, o jo veikla pasipildo kūrybine vaizduote.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Domisi jį supančia aplinka. ❖ Kartuoja veiksmą po patirtos nesėkmės.	❖ Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais. ❖ Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai.	❖ Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis. ❖ Suvokia daiktų paskirtį. ❖ Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus.	❖ Atlieka trumpalaikius stebėjimus. ❖ Pasitelkia priemonių įvairovę (lupą, mikroskopą). ❖ Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes.	❖ Atlikęs tiriamąją veiklą daro išvadas. ❖ Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuteris, fotoaparatas, mobilusis telefonas). ❖ Žino ir suvokia tyrinėjimo saugumo taisykles. ❖ Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja schema.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

<i>Ankstyvasis amžius</i>	<i>Ikimokyklinis amžius</i>
❖ įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia, čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti: kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą; ❖ antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą;	❖ ieško atsakymų į probleminį klausimą „Kodėl?“; ❖ kuria savo pomėgių knygeles; ❖ ieško balansinių svarstyklių vidurio; ❖ išbando magneto galimybes;

❖ piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“; ❖ sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.).	❖ tyrinėja daiktus ant šviesos stalo; ❖ kuria koliažus ieškodamas detalių jungimo galimybių; ❖ dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius; ❖ kuria stebėjimų fotografijų parodėles.
Problemų sprendimas <i>Problemų sprendimo gebėjimai padeda vaikams priimti konstruktyvius sprendimus. Vaikas pats mokosi pasirinkti, nuspręsti ir pajusti problemų sprendimo ar pasirinkimo padarinius. Todėl ikimokykliniame amžiuje vaiko problemų sprendimų ugdymasis ateityje palengvina ir praplečia sprendimų variantus ir poelgių galimas pasekmes.</i>	

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Stebi savo veiksmų pasekmes. ❖ Prašo pagalbos nepavykus atlikti veiklos.	❖ Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes. ❖ Supranta kada pavyko įveikti sunkumus.	❖ Ieško tinkamų sprendimo būdų. ❖ Bando įveikti sunkumus pats.	❖ Pradedama matyti sprendimų pasekmes. ❖ Tariausi su kitais dėl veiksmų atlikimo. ❖ Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų.	❖ Sudėtingą veiklą priima natūraliai, nusiteikęs įveikti kliūtis. ❖ Žino ar problemą gali įveikti pats.

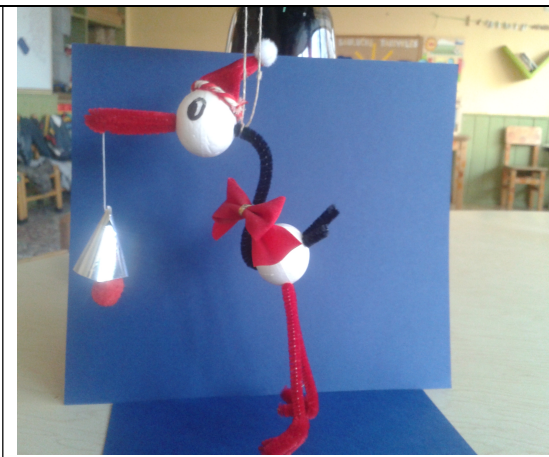
Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius ❖ žaidžia auklėtojos sudarytas problemines situacijas; ❖ auklėtos padedamas atkreipia dėmesį į kasdieninę situaciją „čia ir dabar“; ❖ deda didesnę kibirėlį į mažesnę;	Ikimokyklinis amžius ❖ ieško paveikslėliuose skirtumų; ❖ sprendžia sudėtingesnes problemines situacijas; ❖ sudarinėja veiksmų planą tikslui „Noriu sužinoti“; ❖ žaidžia stalo žaidimus „Labirintų keliai“ ir kt.; ❖ taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę; ❖ bando su auklėtoja įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu...“; ❖ žaidžia sveikatos saugojimo žaidimus: „Aš saugus, kai...“, „Saugus gatvėje“ ir pan.
---	---

Kūrybiškumas

Ikimokyklinio amžiaus tarpsnis – pats palankiausias kūrybiškumo ugdymuisi, nes būtent tada vaikas yra pats imliausias: jis smalsus, visa savo esybe trokšta pažinti pasaulį; jo mąstymas dar laisvas, nesuvaržytas dogmų ir stereotipų. Kūrybiškumas – kiekvieno vaiko saviraiškos puoselėjimas, tai gebėjimas netipiškai mąstyti, kurti.

Vaiko pasiekimai

2-3 metų	3-4 metų	4-5 metų	5-6 metų	Brandesniems
❖ Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	❖ Išvelgia naujas įprastų daiktų savybes. ❖ Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	❖ Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones.	❖ Ieško netikėtų sprendimų. ❖ Fantazuoja.	❖ Nebijo daryti kitaip. ❖ Savitai išreiškia save.

Vaiko veiksenų pavyzdžiai

Ankstyvasis amžius ❖ pats puošia padarytus dirbinėlius; ❖ eksperimentuoja įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, minkštu sniegu, sūria tešla; ❖ pritaiko įvairius daiktus veiksams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“ ir t.t.; ❖ žaidžia su dažų dėmėmis „Į ką tai panašu?“; ❖ kartu auklėtoja dalyvauja kūrybiniuose darželio projektuose.	Ikimokyklinis amžius ❖ eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sausio ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamštelio, sagute; ❖ tapytą darbą papildo realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintų augalais ir kt.); ❖ dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokius meninius įspūdžius; ❖ aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, butyje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt.; ❖ gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams; įvairių atributiką, dekoracijas šventėms, pramogoms; ❖ kuria daugiasluoksnius kūrinius.
--	--

Rekomenduojama metodinė literatūra:

1. A. Dumčienė. Kūrybingumo ugdymo aspektai. – Kaunas, 2001.
2. F. Watt. 365 popieriaus darbeliai. - Vilnius, 2012.
3. J. Piaget. *Vaiko pasaulėvoka*. - Vilnius, 2011.
4. K. Stankevičienė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas tautodaile. – Vilnius, 2001.
5. V. Varkulevičienė. Tikros spalvų istorijos. - Vilnius, 2015.

UGDOMOJI APLINKA

Ugdomoji aplinka daro didelę įtaką vaikų kognityvinei, socialinei, emocinei ir fizinei raidai. Sukurdamas fiziškai ir psichologiškai saugią ir stimuliuojančią aplinką, kurioje vaikai gali rasti jų amžiaus raidai tinkančių priemonių, užduočių ir situacijų įvairovę, pedagogas skatina vaikų ugdymąsi per individualų ir grupinį tyrinėjimą, žaidimą, resursų įvairovę ir sąveiką su kitais vaikais bei suaugusiais. Užtikrindamas, kad kiekvienas vaikas jaustųsi laukiamas, pedagogas parodo vaikams, kad kiekvienas individas yra gerbiamas, kiekvienas vaikas ir jo šeima yra svarbi klasės bendruomenės dalis, ir kad kiekvienas vaikas turi galimybių pasinaudoti visiems priklausančia bendruomenės erdve bei ištekliais ir dalyvauti jų priežiūroje (apsaugoje). Sukurdamas vaikams saugią aplinką ir pritaikydamas ją specifiniams ugdymosi poreikiams, pedagogas skatina vaikus dirbti bendradarbiaujant, dalyvauti įvairiose veiklose, nevengti mokymosi rizikos. Už grupės ir švietimo įstaigos durų esanti aplinka bei bendruomenės ištekliai praturtina vaikų ugdomąją aplinką.

Pedagogas sukuria ugdomąją aplinką, kuri prisideda prie vaiko gerovės:

- ❖ Pedagogas sukuria aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi jaukiai ir priklausantis šiai bendruomenei.
- ❖ Pedagogas parodo pagarbą vaikams, domėdamasis jausmais, idėjomis, ir patirtimi.
- ❖ Pedagogas sukuria atmosferą, nevaržančią vaikų saviraiškos.
- ❖ Pedagogas sukuria aplinką, kuri stimuliuoja vaikus nevengti tinkamos jų amžiuje ugdymosi rizikos.
- ❖ Pedagogas skatina vaiką formuoti pozityvų jo ir pedagogo tarpusavio bendravimą.

Pedagogas sukuria svetingą, saugią, sveiką, stimuliuojančią ir inkliuzinę fizinę aplinką, kuri skatina vaikų tyrinėjimą, ugdymąsi ir savarankiškumą:

- ❖ Pedagogas užtikrina, kad ugdomoji aplinka yra fiziškai saugi ir lengvai stebima.
- ❖ Pedagogas užtikrina, kad ugdomoji aplinka vaikams būtų patraukli ir patogi įvairioms jų veikloms.
- ❖ Pedagogas suskirsto erdvę į logiškai apibrėžtus veiklos centrus, tuo skatindamas jų aktyvų ugdymąsi.
- ❖ Pedagogas pasiūlo įvairių vaiko raidą atitinkančių priemonių, stimuliuojančių tyrinėjimą, žaidimą ir mokymąsi.
- ❖ Pedagogas skatina vaikus dalyvauti planuojant, kuriant ir prižiūrint savo aplinką.
- ❖ Pedagogas modifikuoja fizinę aplinką atsižvelgdamas į atskirų vaikų ar jų grupių reikmes.

Pedagogas sukuria aplinką, kuri skatina vaikų bendruomeniškumo ir dalyvavimo kuriant grupės kultūrą jausmą:

- ❖ Pedagogas aiškiai suformuoja, kokio elgesio tikimasi iš vaikų ir įtraukia vaikus į taisyklių kūrimą.

- ❖ Pedagogas sukuria aplinką, kuri remiasi demokratinėmis vertybėmis ir skatina dalyvavimą.
- ❖ Pedagogas grupėje taiko rutinines, vaikams įprastas veiklas, kurios skatina vaikų savireguliaciją ir savarankiškumą.
- ❖ Pedagogas vaikų elgesiui kelia reikalavimus, remdamasis savo žiniomis apie kiekvieno vaiko asmeninius bruožus ir to amžiaus raidos ypatybes.

VEIKLOS CENTRAI

Suteikia vaikams galimybę rinktis veiklą atitinkamai suplanuotoje ir įrengtoje grupėje. Kiekvienoje grupėje yra keli veiklos centrai, kuriuose sukaupta daug pažinimo ir žaidimo priemonių. Veiklos centrai įvairiose grupėse nebūtinai turi būti tie patys, bet pagrindiniai yra šie:

Dailės centre vaikai skatinami ugdyti išradingumą, išbandyti kūrybinius gebėjimus, patirti darbo su naujomis medžiagomis ir lytėjimo potyrių džiugesį. Šio centro priemonės – tai dažai, popierius, žirklys, pieštukai, kreidelės, audiniai, įvairių medžiagų, tinkančių klijavimui ir lipdymui, likučiai bei skiautės ir kt. Be to, galima naudoti daug natūralių medžiagų: medį, lapus, smėlį ir kt. Šiame centre skatinamas kūrybinis bendravimas (žodinis ir nežodinis), savo vertės jautimas, vystomi pirštų ir riešo bei viso kūno judesiai, protiniai gebėjimai.

Statybinių žaidimų centre pilna įvairių dydžių ir formų kaladėlių, kad vaikai galėtų statyti. Vaikams žaidžiant kaladėlėmis išstobulėja jų matematiniai įgūdžiai, išauga gebėjimas mąstyti, padidėja bendravimo patirtis, lengviau randami sprendimai. Jie pasitelkia išradingumą ir išsiugdo gebėjimą susikaupti. Šį centrą galima papildyti kitais daiktais: pavyzdžiui, automobiliais, sunkvežimiais, lėktuvais, gyvulėlių ir žmonių figūrėlėmis ir kt.

Valgio gaminimas vaikams teikia galimybę įgyti mokslo žinių, paragauti naujų patiekalų, suvalgyti, ką patys pasigamino, suvokti kai kuriuos matematikos principus, pavyzdžiui, matavimą. Valgio gaminimas lavina socialinius įgūdžius, moko dalintis, dirbti poromis. Gaminant valgį galima daug ką aiškintis: aptarinėti spalvas, skaičius, formas, mitybą, gamtos dėsnius. Tuo metu vaikai pasineria į realų gyvenimą.

Vaidmeninių žaidimų centre yra kostiumų bei kitų daiktų, skatinančių vaikus suvaidinti tai, ką jie mato kasdieniniame gyvenime. Tai padeda suvokti pasaulį ir išmėginti įvairius vaidmenis. Daiktus šiam centrui parenka auklėtojos. Daiktai parenkami atsižvelgiant į vaikų domėjimąsi viena ar kita tema.

Kalbos centre yra sukaupta knygų ir kitų rašymui bei skaitymui skirtų medžiagų. Tai – „ramus“ centras, kuriame vaikai gali sklaidyti knygas, skaityti vieni kitiems, klausytis, kaip skaito auklėtoja arba savanoriškai pasisiūlęs padėti šeimos narys. Literatūra naudojama grupės veikloje visą dieną. Vaikai gali patys kurti knygas, pasakas, inscenizuoti jas arba tiesiog klausytis pasakojimų.

Matematikos ir konstravimo centras – tai veiklos centras su dėlionėmis, kurias vaikai gali išardyti ir sudėti, kaladėlėmis ir kitais dėliojamaisiais žaislais. Šiame centre yra žaidimų, padedančių vaikams derinti, skaičiuoti, skirstyti kategorijomis, kurti savo žaidimus ir tobulinti kalbos įgūdžius. Veikla šiame centre ugdo protinius gebėjimus, lavina pirštų ir riešo raumenis, padeda suderinti akies ir rankos veikimą. Socialinių įgūdžių vaikai išmoksta dalindamiesi, tardamiesi, ieškodami sprendimų.

Muzika gali būti jungiamoji veiklos dalis. Dienotvarkę papildo dainavimas, plojimas, šokiai, grojimas instrumentais ar muzikos klausymasis. Muzika lavina jausmus, moko jausti ritmą, skaičiuoti, ugdo kalbos įgūdžius, vysto pirštų ir riešo judesius, skatina kūrybingumą.

Lauko žaidimai – neatskiriama dienotvarkės dalis. Vaikai išmoksta bendrauti, domėtis gamta, įgyja gamtos bei matematikos įgūdžių. Taip pat veikla lauke aktyvina mažųjų ir didžiųjų raumenų darbą. Kūrybingumą lauke skatina vaidmeniniai žaidimai. Lauke darbuojamasi darže, piešiama, spalvinama, kuriami spektakliai, žaidžiama su sniegu, smėliu. Pažintinės išvykos teikia vaikams daug naudos. Tai galimybė pažinti aplinką ir suvokti savo vietą pasaulyje. Lauko aikštelė – veiklos grupėje tęsinys, todėl lauko žaidimai planuojami.

Smėlio ir vandens žaidimai - uždaroje patalpoje prie smėlio ir vandens stalo, aktyvūs visi vaiko pojūčiai. Tirdamas smėlį ir vandenį, jis kuria, mąsto, lavina pirštų ir riešo judesius. Šios vietos inventorių – tai kastuvėliai, rėčiai, piltuvėliai, kibirėliai. Čia formuojamos matematikos sąvokos, kyla mokslinės idėjos, vystosi kūrybingumas.

Gamtos tyrinėjimų centras patenkina įgimtą vaikų domėjimąsi gamtos reiškinių ir objektais. Šiame veiklos centre, - atsižvelgiant į tai, kas vaikams įdomu priklausomai nuo metų laiko bei nagrinėjamų temų, - vyksta nepalaužiama kaita. Pasitelkus įvairias priemones, vaikams galima paaikškinti fizinius reiškinius: magnetizmą, vandens būvį, gravitacijos dėsnius. Patirtis kaupiama vaikams tiriant aplinką, augalus, medžius ir gyvūnus. Auklėtojos uždavinys – pabrėžti mokslinį šių tyrinėjimų aspektą.

VAIKO DIENA

- ❖ Garantuojama aktyvios vaikų veiklos ir poilsio kaita.
- ❖ Skiriama pakankamai laiko individualiai, nedidelių grupelių bei visos grupės veiklai.
- ❖ Derinama pačių vaikų sumanyta veikla ir pedagogo visai grupei siūloma organizuota veikla.
- ❖ Lanksčiai keičiamas dienos ritmas.
- ❖ Grupėje vaikams skirta dienotvarkė.
- ❖ Apgalvoti perėjimai nuo vienos prie kitos veiklos.
- ❖ Vaikų sukurto grupės taisyklės.
- ❖ Ryto ratas.
- ❖ Laiko ratai.
- ❖ Autoriaus kėdė.

VERTINIMAS IR PLANAVIMAS

Vertindamas ir planuodamas pedagogas apjungia vaiko raidą atitinkančius lūkesčius, nacionalinius reikalavimus, laisvės kūrybai ir eksperimentavimui numatymą bei atskirų vaikų ir vaikų grupių reikmes į darnią sistemą. Vertinimo – planavimo ciklas sustiprina vaikų ugdymosi galimybes ir remiasi prigimtiniu vaikų smalsumu, turimomis žiniomis bei įgūdžiais, interesais ir patirtimi. Šis procesas padeda formotis vaiko įsivertinimo įgūdžiams bei mokymosi visą gyvenimą nuostatoms. Vaiko pasiekimų bei pažangos stebėjimas atliekamas vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“.- ŠMM, 2016.

VERTINIMO METODAI.

Tikslingas stebėjimas. Kasdieninėje veikloje pedagogas stebi vaikų bendrąjį vystymąsi, kaupia žinias apie individualius vaiko gebėjimus ir poreikius, renka konkrečius duomenis apie vaiko pažangą. Stebėjimo metu pedagogas vadovaujasi nuostatomis:

- ❖ Gerai žino vaiko raidos ypatumus
- ❖ Tiksliai stebi vaiko veiksmus ir elgesį

- ❖ Stebi vaiką įvairioje aplinkoje, įvairiu laiku
- ❖ Planuoja stebėjimus
- ❖ Sutelkia dėmesį į vieną vaiką
- ❖ Vengia akivaizdaus stebėjimo
- ❖ Išsaugo slaptumą.

Vaiko veiklos ir kūrybos darbelių analizė.

Pokalbiai ir vaiko tėvais ar globėjais.

Sistemiškai stebėdamas vaikus bei naudodamas kitas tinkamas strategijas, pedagogas kuria trumpalaikius ir ilgalaikius planus, atliepiančius atskirų vaikų ir grupių interesus bei poreikius, planuose numatydamas ir reikiamą paramą, ir būtinus iššūkius būsimiems vaikų pasiekimams užtikrinti. Pedagogas planuoja remdamasis tuo, ką vaikai geba, žino bei supranta, ir nustato ko reikia, kad kiekvienas vaikas pasiektų savo ugdymosi potencialą. Planai pritaikomi mokymosi stilių įvairovei bei individualių vaikų gebėjimams ir, esant reikalui, modifikuojami. Vaikai, šeimos bei kiti su ugdymu susiję specialistai įtraukiami į vertinimo ir planavimo procesą. Šis procesas yra tikslingas ir tuo pat metu lankstus, nuolat atsižvelgiant į tai, ar vaikai daro pažangą, atsižvelgiant į tai, kas vyksta vaikų, bendruomenės gyvenime, visame pasaulyje, ir nustatant, kaip būtų galima patobulinti planus ir kokie turėtų būti sekantys žingsniai.

VERTINIMO DAŽNUMAS.

Vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje. Tikslas – pažinti vaiką, atpažinti jo turimus pasiekimus skirtingose ugdymosi srityse, išsiaiškinti tėvų lūkesčius, nustatyti individualų vaiko ugdymosi tempą, išsiaiškinti ugdymosi poreikius.

Vertinimas atliekamas mokslo metų viduryje. Tikslas – įvertinti vaiko padarytą pažangą, aptarti su ugdytinio tėvais, kartu numatyti tolesnio ugdymosi uždavinius.

Vertinimas atliekamas mokslo metų pabaigoje. Tikslas - įvertinti vaiko padarytą pažangą, atrinkti ir pateikti tėvams aktualią informaciją apie jų vaikų ugdymąsi, pateikti objektyvią informaciją kitiems specialistams bei įstaigos administracijai.

PASIEKIMŲ FIKSAVIMO IR PATEIKIMO FORMOS.

Remiantis vaiko pasiekimų įrodymų analize rengiama vaiko pasiekimų diagrama (žiūr. 1 priedas). Su vaiko pasiekimų rezultatais tėvai supažindinami nuolat, individualiai, tėvams pageidaujant numatyto susitikimo laiku.

Vaiko darbų aplankas. Surenkami vaiko darbeliai, kuriuos atlieka per ikimokyklinio ugdymo laikotarpį: piešiniai, užrašyti pasakojimai, bandymai rašyti žodžius ir skaičius, vaiko šnekamosios kalbos, jam stengiantis išreikšti mintį ar žodį, pavyzdžiai.

Vaiko darbų aplankai prieinami tėvams kiekvieną dieną.

Baigiant ikimokyklinio ugdymo mokyklą, vaikų darbų aplankai perduodami tėvams.

Į VAIKŲ UGDYMO REZULTATUS ORIENTUOTAS ATVIRASIS UGDOMOSIOS VEIKLOS PLANAVIMAS

- ❖ Orientuotas į laukiamus vaikų ugdymosi rezultatus, t. y. vaiko asmenybės ūgtelėjimą, įgyjamus pasiekimus, daromą pažangą;
- ❖ Siekiami rezultatai realūs, konkretūs;
- ❖ Atsižvelgiama į vaikų įvairovę, jų ugdymosi poreikius ir pasiekimus, parenkant skirtingą ugdymo turinį, būdus ir priemones;
- ❖ Numatomos sąlygos vaikų patirtinio ugdymosi situacijų kūrimuisi;
- ❖ Derinama tikslinga (auklėtojo siūloma) ir spontaniška (vaikų sumanyta) vaikų veikla;
- ❖ Planuojama kartu su vaikais, tėvais, visa ugdytojų komanda;

- ❖ Yra atviras – iš anksto suplanuojamos tik vaiko ugdymosi rezultatų siekimo gairės, paliekant galimybę ugdomosios veiklos planą nuolat pildyti, koreguoti.

Ugdomosios veiklos planavimo forma 2 priedas.

Temos grindžiamos dideliu vieno ar kelių vaikų susidomėjimu. Jei tema vaikams įdomi ilgesnį laiką ji išvystoma ir išplėtojama į projektą. Tema grindžiama vaikų klausimais. Teminė veikla ir projektai tinka vaikams nuo ketverių metų.

Parengti temą padeda ŽNI modelis:

- ❖ Ką mes **žinome**?
- ❖ Ką norime **sužinoti**?
- ❖ Ko mes **išmokome**?

Į temos nagrinėjimą, projektą įtraukiama šeima, bendruomenė. Planuojant temas gali ir nebūti. Planuojant vadovaujamasi Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu ir šia ikimokyklinio ugdymo(si) programa „Žingsnis po žingsnio“.

LITERATŪRA

1. E. Rigon. Nenustygstantis, nenuorama, hiperaktyvus. Gyvenimas su siautėjančiu vaiku. Vilnius, 2010
2. V. Kazragytė. Mažųjų vaidinimai. – Vilnius, 2011.
3. Deak Istvanne, Kiresne Vincze Ilona, Zambo Belane. *Kūrybinių darbų rinkinys*. Vilnius, 2009.
4. P. Schiller, T. Bryant. *Vertybių knyga. Supažindiname vaikus su 16 svarbiausių vertybių*. Kaunas, 2004.
5. L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė ir kt. *Gyvenimo įgūdžių ugdymas*. Vilnius, 2004.
6. R. Vismantienė. Dailės ir dailinio ugdymo pagrindai. – Klaipėda, 2007.
7. A. Brazauskaitė. Vaikų dailės terapinis aspektas. – Vilnius, 2004.
8. Z. Alijošienė. *Elgesio kultūros ugdymas*. Šiauliai, 2003;
9. J. Urnižienė, L. Kanienė. *Muzikiniai didaktiniai žaidimai*. Kaunas, 2005;
10. M. Winterhoff. Tironų mums nereikia. Vilnius, 2012;
11. A quality framework for early childhood practice in services for children under three years of age. - International step by step association, 2016.
12. A. Labanauskienė. Vaikų kalbos skatinimas. – Kaunas, 2003.
13. B. Narkevičienė, Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės. - Kaunas: Technologija, 2007.
14. Brazauskaitė A. Vaikų dailės terapinis aspektas. – Vilnius, 2004.
15. Competent educators of the 21st century. Principles of quality pedagogy. - International step by step association, 2010.
16. Dawn Tankersley, Sanja Brajkovic, Sanja Handzar, Regina Rimkienė, Regina Sabaliauskienė, Zorica Trikić, Tatjana Vonta, Putting knowledge into practice a guidebook for educators on ISSA's principles of quality pedagogy. - International step by step association, 2010.
17. Dodge Diane Triser, Colker Laura J., Heroman Cate Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – Vilnius, 2002.
18. Dumčienė A. Kūrybingumo ugdymo aspektai. – Kaunas, 2001.
19. E. Rimkutė. Mąstymas ir kalba. – Kaunas, 2007.
20. Eksperimentai kiekvienai dienai. Ruduo. Vasara. Šviesa, 2016
21. Ellen R. Daniels, Kay Stafford. Atvirų visiems vaikams grupių kūrimas. - Vilnius, 2000.
22. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011.
23. F. Watt. 365 popieriaus darbeliai. Vilnius, 2012.
24. Glebuviene V. S., Monkevičienė O., Tarasovienė A. Pedagogo ir vaiko sąveika reformuotame darželyje. – Vilnius, 2008.
25. [HTTP://KRISTIANAWEEBLY.WEEBLY.COM](http://KRISTIANAWEEBLY.WEEBLY.COM)
26. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Knyga ugdytojams.-Vilnius, „Lietus“, 2001.
27. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2016.
28. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015.
29. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo dėmė. Tyrimo ataskaita. 2012.
30. Ivoškuvienė R. Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtotos kalbos ugdymas. – Šiauliai, 2002.
31. J. Čepauskienė. *Paveikslėlių pasakos*. Vilnius, 2010.
32. J. Piaget. *Vaiko pasaulėvoka*. Vilnius, 2011.

33. Juodaitytė A., Socializacija ir ugdymas vaikystėje. - Vilnius, 2002.
34. Karolin Kuntzel. Ar žinai, kas vyksta pasaulyje naktį? Vilnius, 2016
35. Kohl MaryAnn F, Ikimokyklinukų dailė. Tapyba. Svarbu procesas, o ne rezultatas. – 2003.
36. Labanauskienė A. Vaikų kalbos skatinimas. – Kaunas, 2003.
37. LR švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
38. Lopšelio-darželio „Spragtukas“ Ikimokyklinio ugdymo programa. – Kaunas, 2014.
39. Matonis V. Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. – Vilnius, 2000.
40. Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės. 2013.
41. Moksliniai eksperimentai su oru. Vilnius, 2013
42. Moksliniai eksperimentai su vandeniu. Vilnius, 2013
43. Molcho S. Vaikų kūno kalba. – Vilnius, 2006.
44. Monkevičienė O. Mano vaikai. Priešmokyklinis vaiko ugdymas. – Kaunas, 2003.
45. Pamela A. Caughlin, Kirsten A. Hansen, Dinah Heller, Roxane K. Kaufmann, Judith Rothschild Stolberg, Kate Burke Walsh. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 1997.
46. Piaget J. Vaiko kalba ir mąstymas. – Vilnius, 2002. – 327 p.
47. R. Ivoškuvienė. Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišplėtos kalbos ugdymas. – Šiauliai, 2002.
48. Regina Sabaliauskienė, Regina Rimkienė, Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Metodinė priemonė auklėtojams, tėvams, ugdančiams vaikus nuo gimimo iki trejų metų. – Vilnius, 2009.
49. Rimkutė E. Mąstymas ir kalba. – Kaunas, 2007.
50. S. Molcho. Vaikų kūno kalba. – Vilnius, 2006.
51. Stankevičienė K. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas tautodaile. – Vilnius, 2001.
52. Stankevičienė K. Vaikų kūrybiškumas F. Frėbelio, M. Montesori ir R. Šteinerio pedagoginėse sistemose. – Vilnius, 2002.
53. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje, 2006.
54. TALE tuscan approach learning for early childhood education and care. - Instituto Degli Innocenti, 2015.
55. Tamulienė V. Dailės specialioji didaktika. – Šiauliai, 2002.
56. V. Varkulevičienė. Tikros spalvų istorijos. Vilnius, 2015.
57. Vismantienė R. Dailės ir dailinio ugdymo pagrindai. – Klaipėda, 2007.
58. Žilienė D. O. Šteinerio pedagogika ir jos pasekėjai. – Vilnius, 2002.

PRIEDAI